

TẬP TRUNG CẢI THIỆN CÁC TRỤ CỘT CỦA BỘ CHỈ SỐ ĐỔI MỚI SÁNG TẠO CẤP ĐỊA PHƯƠNG LÀ GÓP PHẦN TÍCH CỰC VÀO PHÁT TRIỂN BỀN VỮNG

Bộ chỉ số đổi mới sáng tạo cấp địa phương (Provincial Innovation Index - PII) là gì? Ý nghĩa của nó đối với các nhà quản lý, doanh nghiệp, địa phương ra sao? Các địa phương cần làm gì để cải thiện PII... là những chia sẻ của PGS.TS Vũ Văn Tích - Giám đốc Học viện Khoa học, Công nghệ và Đổi mới sáng tạo (KH,CN&ĐMST) với Tạp chí Khoa học và Công nghệ Việt Nam.

PGS.TS Vũ Văn Tích

Giám đốc Học viện Khoa học, Công nghệ và Đổi mới Sáng tạo

Xin ông cho biết khái quát về khái niệm đổi mới sáng tạo và chỉ số đổi mới sáng tạo cấp địa phương?

PGS.TS Vũ Văn Tích: Trước khi nói về PII, ta cần hiểu thế nào là đổi mới sáng tạo (ĐMST). ĐMST là khái niệm không còn xa lạ, nó đã được nghiên cứu từ khá lâu bởi các nhà kinh tế học cổ điển như Marx, List, Veblen. Đến Schumpeter (1934) thì tầm quan trọng của Innovation (đổi mới sáng tạo) mới được nhấn mạnh. Ở Việt Nam hiện nay, thuật ngữ “đổi mới sáng tạo” được nhắc đến nhiều trong các văn bản quản lý, trên các phương tiện truyền thông.

Có thể hiểu ĐMST là quá trình tạo ra các sản phẩm, dịch vụ, phương thức, hoặc giải pháp mới, có giá trị và ứng dụng thực tế, từ những ý tưởng, nghiên cứu, hoặc cải tiến hiện có. Mục tiêu của ĐMST là cải thiện hiệu suất, nâng cao chất lượng, hoặc tạo ra những giá trị mới mẻ, đáp ứng nhu cầu của xã hội và thị trường.

ĐMST không chỉ dừng lại ở việc sáng chế ra công nghệ mới mà còn có thể bao gồm việc áp dụng các mô hình kinh doanh mới, cải thiện quy trình sản xuất, cải tiến cách thức tổ chức, hoặc phát triển các

phương pháp làm việc hiệu quả hơn. ĐMST là yếu tố quan trọng giúp các tổ chức và quốc gia phát triển bền vững, duy trì sức cạnh tranh và thích nghi với sự thay đổi của môi trường. Có thể chia ĐMST thành các loại chính: đổi mới sản phẩm (cải tiến hoặc phát triển các sản phẩm mới), đổi mới quy trình (cải thiện các quy trình sản xuất, vận hành để tăng hiệu quả), đổi mới mô hình kinh doanh (sự sáng tạo trong việc thay đổi cách thức tạo ra và phân phối giá trị); đổi mới tổ chức (cải cách trong cấu trúc tổ chức, quản lý để tối ưu hóa hiệu quả công việc).

Bộ chỉ số PII cung cấp công cụ để xác lập bức tranh thực tế, tổng thể về mô hình phát triển KT-XH dựa trên khoa học - công nghệ và đổi mới sáng tạo (KH,CN&ĐMST) của từng địa phương. Bộ chỉ số này cung cấp căn cứ và bằng chứng về điểm mạnh, yếu, các yếu tố tiềm năng và các điều kiện cần thiết để thúc đẩy phát triển KT-XH dựa trên KH,CN&ĐMST của từng địa phương. Dựa trên bộ chỉ số, các nhà hoạch định chính sách, các cấp lãnh đạo địa phương có cơ sở xác định, lựa chọn các định hướng, giải pháp phù hợp cho việc phát triển KT-XH của địa phương mình dựa trên KH,CN&ĐMST.

Hà Nội là địa phương dẫn đầu về Chỉ số đổi mới sáng tạo cấp địa phương năm 2023.

Bối cảnh nào dẫn đến sự ra đời của Bộ chỉ số đổi mới sáng tạo cấp địa phương, thưa ông?

PGS.TS Vũ Văn Tích: Ở cấp quốc gia, từ năm 2017, Chính phủ đã sử dụng bộ chỉ số ĐMST toàn cầu (Global Innovation Index - GII) do Tổ chức Sở hữu trí tuệ Thế giới (WIPO) công bố hằng năm. GII xác định các điểm mạnh, điểm yếu của quốc gia, từ đó đưa ra các giải pháp cải thiện phù hợp, cũng như kịp thời xây dựng, ban hành các chính sách có liên quan. Hằng năm, Chính phủ đã phân công cụ thể đến từng bộ, ngành chủ trì theo dõi và cải thiện các chỉ số của GII Việt Nam còn yếu kém, đồng thời giao Bộ Khoa học và Công nghệ làm đầu mối điều phối, theo dõi chung.

Những năm qua, kết quả GII của Việt Nam luôn có sự cải thiện tích cực. Việt Nam liên tục được WIPO đánh giá là quốc gia có điểm số cao hơn so với mức trung bình của các nước cùng nhóm thu nhập. Điều này cho thấy, hiệu quả trong việc chuyển các nguồn lực đầu vào thành kết quả đầu ra phát triển KT-XH.

Tuy nhiên, ở cấp địa phương, nhiều nơi còn lúng túng trong việc tham gia thực hiện Nghị quyết của Chính phủ về cải thiện GII. Một trong những lý do là GII đánh giá ở cấp quốc gia nên nhiều số liệu thống kê tương tự ở cấp địa phương không có. Ngoài ra, phương pháp đánh giá theo quy chuẩn quốc tế còn mới lạ nên có những điểm không phù hợp với cấp địa phương của Việt Nam.

Từ sự khác biệt giữa các địa phương về quy mô KT-XH, dân số, đất đai, cơ cấu kinh tế, định hướng phát triển... cho thấy, các địa phương cần phải lựa chọn mô hình phát triển KT-XH dựa trên KH, CN & ĐMST khác nhau, phù hợp với bối cảnh, điều kiện, đặc điểm riêng có của địa phương mình. Do đó, nhiều địa phương kiến nghị cần có bộ chỉ số ĐMST riêng, căn cứ vào đó có thể chỉ đạo, điều hành tốt hơn, sát với thực tiễn hơn. Từ yêu cầu thực tiễn này, tháng 11/2021, Bộ trưởng Bộ Khoa học và Công nghệ Huỳnh Thành Đạt đã tới thăm và làm việc với WIPO, trao đổi và đề nghị WIPO hỗ trợ Việt

Nam về ĐMST. Tổng giám đốc WIPO đã cam kết hỗ trợ Việt Nam xây dựng PII trên nền tảng GII.

Tại phiên họp đầu năm 2022, Chính phủ ban hành Nghị quyết số 12/NQ-CP ngày 30/01/2022, giao Bộ Khoa học và Công nghệ chủ trì, phối hợp với cơ quan, địa phương, WIPO và các tổ chức liên quan xây dựng PII và tổ chức đánh giá thử nghiệm tại một số địa phương, nhằm đo lường năng lực ĐMST và kết quả ĐMST của từng địa phương, đồng bộ với GII của Việt Nam. Sau khi có kết quả thử nghiệm, Chính phủ đã giao Bộ Khoa học và Công nghệ chính thức triển khai xây dựng PII trên phạm vi toàn quốc từ năm 2023 (Nghị quyết số 10/NQ-CP ngày 03/02/2023).

Xin ông cho biết Bộ chỉ số đổi mới sáng tạo cấp địa phương gồm những trụ cột và chỉ số thành phần nào?

PGS.TS Vũ Văn Tích: Về cấu trúc, PII được thiết kế nhằm đánh giá mức độ ĐMST của mỗi địa phương với nhóm đầu vào ĐMST (gồm 5 trụ cột) và đầu ra ĐMST (gồm 2 trụ cột) với tổng cộng 52 chỉ số thành phần. Mỗi trụ cột PII được cấu thành từ 2-3 nhóm chỉ số, mỗi nhóm chỉ số có từ 2-5 chỉ số thành phần (điều chỉnh theo từng năm). Cụ thể:

Nhóm chỉ số đầu vào ĐMST: Trụ cột 1: Thể chế, gồm 2 nhóm chỉ số (Môi trường chính sách với 3 chỉ số thành phần, Môi trường kinh doanh với 4 chỉ số thành phần); Trụ cột 2: Vốn con người, gồm 2 nhóm chỉ số (Giáo dục với 4 chỉ số thành phần; Nghiên cứu và phát triển với 3 chỉ số thành phần); Trụ cột 3: Cơ sở hạ tầng, gồm 2 nhóm chỉ số (Hạ tầng công nghệ thông tin - ICT với 2 chỉ số thành phần; Cơ sở hạ tầng chung với 3 chỉ số thành phần); Trụ cột 4: Trình độ phát triển của thị trường, gồm 2 nhóm chỉ số (Tài chính và đầu tư với 3 chỉ số thành phần; Dịch vụ hỗ trợ với 2 chỉ số thành phần); Trụ cột 5: Trình độ phát triển của doanh nghiệp, gồm 3 nhóm chỉ số (Lao động có kiến thức với 3 chỉ số thành phần; Liên kết sáng tạo với 3 chỉ số thành phần; Hấp thu tri thức có 5 chỉ số thành phần).

Nhóm chỉ số đầu ra ĐMST: Trụ cột 6: Sản phẩm tri thức, sáng tạo và công nghệ, gồm 3 nhóm chỉ số (Sáng tạo tri thức với 3 chỉ số thành phần; Tài sản vô hình với 3 chỉ số thành phần; Lan tỏa tri thức với

4 chỉ số thành phần); Trụ cột 7: Tác động, gồm 2 nhóm chỉ số (Tác động đến sản xuất - kinh doanh với 2 chỉ số thành phần; Tác động đến KT-XH với 4 chỉ số thành phần).

Giống như GII, PII 2023 cũng sử dụng trọng số bình quân đối với mỗi mức (level của chỉ số). Điều này nghĩa là các chỉ số thành phần trong một nhóm chỉ số sẽ có trọng số giống nhau. Trọng số của nhóm chỉ số sẽ là tổng trọng số của các chỉ số thành phần và tương tự, trọng số của trụ cột sẽ bằng tổng trọng số của các nhóm chỉ số trong nó... Cuối cùng, tổng trọng số của PII 2023 sẽ bằng trọng số của chỉ số đầu vào và đầu ra ĐMST (0,5) và bằng 1.

Tháng 03/2024, lần đầu tiên Bộ Khoa học và Công nghệ đã công bố Bộ chỉ số đổi mới sáng tạo cấp địa phương năm 2023. Ông đánh giá như thế nào về kết quả này và có những khuyến nghị gì đối với các địa phương?

PGS.TS Vũ Văn Tích: Kết quả đánh giá năm 2023 cho thấy sự phù hợp, tương đồng giữa kết quả xếp hạng PII với thực trạng phát triển KT-XH của các địa phương. Các địa phương thuộc nhóm dẫn đầu là các địa phương có điều kiện tự nhiên và địa lý thuận lợi (tập trung ở các vùng Đồng bằng Sông Hồng, Đông Nam bộ), có ngành công nghiệp - xây dựng, dịch vụ chiếm tỷ trọng cao trong cơ cấu kinh tế, tập trung các khu công nghiệp, có cơ sở hạ tầng phát triển và có hoạt động KH, CN & ĐMST mạnh mẽ. Ngược lại, các địa phương thuộc nhóm cuối là các địa phương còn hạn chế trong phát triển KT-XH, là nơi có vị trí địa lý, điều kiện tự nhiên bất lợi cho phát triển KT-XH (tập trung ở các vùng Tây Nguyên, Trung du và miền núi phía Bắc). Do đó, cần tăng cường vào mô hình ĐMST theo hướng bao trùm, dựa vào tiềm năng, lợi thế của địa phương thay vì ĐMST dựa vào nghiên cứu và phát triển (R&D).

Theo vùng KT-XH, các địa phương thuộc vùng Đồng bằng sông Hồng, Đông Nam bộ có kết quả PII 2023 tốt hơn nhiều so với các địa phương thuộc vùng Tây Nguyên, Trung du và miền núi phía Bắc. Các địa phương có thu nhập bình quân đầu người cao có kết quả PII tốt hơn nhiều so với các địa phương có thu nhập bình quân đầu người thấp.

PII là thước đo quan trọng, giúp địa phương có thêm động lực đổi mới và cho doanh nghiệp thêm dữ liệu trong cân nhắc, lựa chọn nơi kinh doanh. PII có khả năng đánh giá toàn diện và công bằng hơn các bộ chỉ số quốc tế bởi PII phản ánh sát bối cảnh riêng của Việt Nam. Có thể coi PII như công cụ đánh giá sức khỏe của nền kinh tế để mỗi địa phương biết được điểm mạnh, điểm yếu của mình hay những gì sẽ đóng góp dài hạn để cải thiện môi trường ĐMST. Dù hầu hết địa phương top đầu trong PII đa phần là các đô thị lớn, thu nhập cao hay các nơi tập trung khu công nghiệp, song với thể mạnh ĐMST trong các lĩnh vực như thương mại điện tử, truyền thông/quảng cáo, dịch vụ giải trí, các địa phương có quy mô hạn chế hơn hoàn toàn có thể cạnh tranh sòng phẳng với các đầu tàu kinh tế. Điều quan trọng là chất lượng môi trường sống, dịch vụ xã hội để thu hút lao động, doanh nghiệp.

Kết quả PII 2023 cho thấy, các địa phương cần xác định rõ mô hình phát triển dựa vào ĐMST; tập trung có các giải pháp cải thiện đối với các trụ cột

đầu vào hiện có kết quả còn kém như Trình độ phát triển của doanh nghiệp, Trình độ phát triển của thị trường, Vốn con người và Nghiên cứu và phát triển. Trong hai trụ cột đầu ra, trụ cột Sản phẩm tri thức, sáng tạo và công nghệ cũng cần được quan tâm cải thiện trong những năm tới. Tập trung cải thiện các trụ cột của PII chính là góp phần tích cực vào phát triển bền vững.

Phát triển KT-XH dựa vào mô hình ĐMST thực chất là mô hình phát triển thông minh, xanh, tuần hoàn và chuyển đổi số. Vì vậy, các địa phương cần tìm cho mình lối đi riêng dựa vào điều kiện, tiềm năng, lợi thế của mình. Bài học của nhiều quốc gia trên thế giới như Israel, Thụy Sĩ cho thấy, các quốc gia này đều có điều kiện tự nhiên khó khăn, tài nguyên thiên nhiên nghèo nàn, nhưng nhờ có phát triển dựa vào ĐMST mà đều vươn lên thành các nước có phát triển, có thu nhập bình quân đầu người cao.

Trân trọng cảm ơn ông.

Vũ Hưng (Thực hiện)